บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิม ดังนั้นจากการศึกษา เอกสาร ตำรา วารสาร ตลอดจนผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้สามารถประมวลสาระสำคัญได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

2.1.1 ความหมายของวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2546 : 1058) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม น. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่นวัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา"

พระยาอนุมานราชธน (2515 : 66) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมสรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความหมายหลายนัย เมื่อกล่าวเป็นสามัญถึงวัฒนธรรม ผู้กล่าวอาจมุ่งเฉพาะวัฒนธรรมในแง่ใดก็ได้ เช่น นึกไปถึงเรื่องการแต่งกาย เรื่องศิลปะ เรื่องวาจา หรือกิริยามารยาท เป็นต้น ซึ่งเป็นเพียงวัฒนธรรมเพียงบางส่วนเท่านั้น บางครั้งก็ใช้คำควบกัน เช่น ศาสนาและวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม ภาษาและวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งที่แท้ทั้งหมดก็เป็นวัฒนธรรมด้วยกัน หากแต่กล่าวแยกกันก็เพื่อที่จะเน้นให้เห็นเด่นชัดในเรื่อง ๆ เท่านั้น

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2532 : 16) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางด้านภาษาไว้คือ คำว่า "วัฒนธรรม" เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต "วัฒน" (บาลี) หมายถึง สิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า "ธรรม" (สันสกฤต) หมายถึง คุณความดี เมื่อนำมารวมกันจึงมีความหมายถึง "คุณธรรมหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม"

Prince of Songkla University Pattani Campus

จำนงค์ อภิวัฒนสิทธ์ และคณะ (2543 : 16) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ แบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของสังคมหนึ่งได้ยึดถือเป็นแบบแผนของชีวิตร่วมกัน วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนเครื่องหมายหรือตราประจำกลุ่มที่คนอื่นเห็นแล้วรู้ได้ทันที เช่น มีภาษา เครื่องแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมือนๆ กัน สำหรับคนในกลุ่มนั้น"

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518 : 3-4) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. วัฒนธรรมในความหมายกว้าง หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตที่ได้ปฏิบัติและสั่งสมกันมา รวมทั้งความคิดต่าง ๆ ที่ได้สร้างสมและมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหนึ่ง วัฒนธรรมลักษณะนี้อาจเป็นในรูปของความรู้ การปฏิบัติ ความเชื่อ สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์

2. วัฒนธรรมในความหมายแคบ หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ วัฒนธรรมตามความหมายนี้ จึงจำกัดเฉพาะที่เป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมเท่านั้น

ดำรง ฐานดี (2534 : 30) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นยอมรับนับถือและปฏิบัติตาม รวมทั้งเก็บสะสมและถ่ายทอดวิธีการประพฤติปฏิบัตินั้นต่อไปยังลูกหลาน"

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง รูปแบบแห่งพฤติกรรมของมนุษย์อันเป็นมรดกทางสังคมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้รวมทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม เช่น ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

จุมพล หนิมพานิช (2526 : 131) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ 5 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ มนุษย์จะอยู่โดยปราศจากวัฒนธรรมไม่ได้
2. วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นผลจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม
3. วัฒนธรรมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้
5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งรวมของหลาย ๆ สิ่ง

Prince of Songkla University Pattani Campus

รัชนีกร เศรษโฐ (2532 : 4) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการเรียนรู้

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการสืบเนื่อง เป็นมรดกทางสังคมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง

3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีลักษณะเพิ่มพูนหรือขยายตัว

4. วัฒนธรรมเป็นสมบัติร่วมของกลุ่มหรือสังคม

5. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนบุคคลแล้ว และจะอยู่ต่อไปหลังจากบุคคลนั้นได้ตายไปแล้ว

รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ (2530 : 31) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นลักษณะหรือนิสัยของกลุ่มคนในสังคมได้

2. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนรู้โดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ ยกเว้นพฤติกรรมที่เกิดจากปฏิกิริยาของร่างกายโดยตรง

3. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นสิ่งที่ไม่อยู่คงที่

5. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำเนินชีวิต มนุษย์แต่ละสังคมมีวิถีชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง แต่ละสังคมมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

6. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสิ่งที่เหนืออินทรีย์ แบ่งปรากฏการณ์ธรรมชาติออกเป็น 3 ประเภท คือ อนินทรีย์ อินทรีย์ เหนืออินทรีย์

จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ (2543 : 16-17) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมอย่างมีจิตสำนึก โดยผ่านตัวแทนต่างๆ เช่น พ่อ แม่ เพื่อน โรงเรียน บ้าน สถาบันต่าง ๆ อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการและก่อให้เกิดอิทธิพลโดยตรง และโดยทางอ้อมต่อบุคคลในสังคม บุคคลพัฒนาได้จากประสบการณ์ในอดีตและสามารถแก้ไขพฤติกรรมของตนเองโดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วย ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์จึงเป็นผลของการเรียนรู้ ซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ชนิด คือ ทัศนคติ ค่านิยม หรือความรู้ และวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุที่สร้างขึ้นจากแนวความคิดของสิ่งที่อยู่รอบตัว

2. เป็นสิ่งที่มีอยู่รวมกัน พฤติกรรมการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ไม่ได้เป็นสมบัติของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของสมาชิกของสังคมและมีการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน

3. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา พฤติกรรมการเรียนรู้เป็นการสืบทอดจากช่วงอายุหนึ่งไปอีกช่วงอายุหนึ่ง และแพร่กระจายระหว่างสมาชิกของสังคมโดยสัญลักษณ์ คือ ภาษาเป็นสื่อกลาง

Prince of Songkla University Pattani Campus

ในการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะแสดงออกในรูปของคำพูด การเขียน การสลักหรือจารึกไว้ในที่ต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมในช่วงนั้น ๆ

4. สร้างความพอใจให้แก่มนุษย์ได้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

5. เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ วัฒนธรรมไม่ใช่เป็นสิ่งที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้ปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเจริญทางด้านวิทยาการ เทคโนโลยีต่าง ๆ

6. เป็นผลรวมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมของชาติหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผน หรือแนวทางดำเนินชีวิต โดยการนำองค์ประกอบย่อย ๆ ของวัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างประสานเข้าด้วยกันแม้ว่าวัฒนธรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันจะดึงกันไปคนละทิศคนละทาง แต่มีแนวโน้มของความแน่นอนและประสานกันเพื่อให้สังคมคงอยู่ได้

7. เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตามรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิต สิ่งใดที่สมาชิกในสังคมเห็นว่ามีความเหมาะสม สิ่งนั้นก็จะกลายเป็นรูปแบบที่ทุกคนยึดถือและปฏิบัติตาม ในทางกลับกัน สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าไม่ควร ไม่เหมาะสม ก็จะไม่ถือปฏิบัติ

8. เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ ลักษณะที่เหนืออินทรีย์ คือ ลักษณะที่อยู่เหนือจากสภาพธรรมชาติหรือสัญชาตญาณของเอกัตตบุคคล

จากทรรศนะของนักวิชาที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่คงที่แต่เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมและเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.1.3 ประเภทของวัฒนธรรม

คูณ โทขันธ์ (อ้างถึงใน อุทัย เอกสะพังและคณะ 2547 : 21) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับจิตใจเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเน้นทางด้านศีลธรรมจรรยา

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับกฎกติกาของสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสังคม ครอบครัว สาธารณชนและประเทศชาติว่าจะต้องมีการคบค้าสมาคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งรวมถึงจริยธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้มนุษย์เราอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุข

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518 : 9) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1. คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านศาสนาและด้านจิตใจซึ่งเป็นเรื่องของคติแนวทางหรือหลักการดำเนินชีวิต

2. เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางด้านกฎหมายหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความสำคัญเสมอด้วยกฎหมาย คือบางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายห้ามไว้แต่ถ้าใครทำเข้ากลายเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม เป็นที่อับอายขายหน้าเพราะถือกันว่าเสียหาย

3. วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่นบ้านเรือน การแต่งกาย เป็นต้น

4. สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม ดังเช่น การติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มชนและมารยาทในสังคม

จำนงค์ อภิวัฒนสิทธิ์ (2543 : 20) ได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมไว้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุธรรม เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ในรูปแบบที่สามารถนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้สอย อาคารก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย เครื่องยนต์กลไก งานจิตกรรม และตลอดจนเครื่องมือสมองกล

2. วัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุธรรม เป็นวัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างเป็นตัวตน เป็นนามธรรม ประกอบด้วย บรรทัดฐาน สถาบัน ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของมนุษย์

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.1.4 ความสำคัญของวัฒนธรรม

สุพิศวง ธรรมพันทา (2532 : 6-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพอสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจริยาภาพของมนุษย์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต

1.1 วัฒนธรรมเป็นการปรับใช้แวดล้อมอย่างมีคุณค่าเพื่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

1.2 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงว่ามนุษย์มีความสามารถเหนือกว่าสัตว์ประเภทอื่นในการดำรงชีวิตบนโลกนี้

2. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของมนุษย์

2.1 วัฒนธรรมกำหนดแบบแผนของพฤติกรรมและรูปแบบของสถาบันทางสังคมแต่ละสังคม

2.2 วัฒนธรรมเป็นสิ่งควบคุมสังคม เมื่อสังคมกำหนดมาตรฐานความประพฤติขึ้นใช้แล้ว ย่อมมีบทลงโทษเพื่อกวดขันควบคุมให้ปฏิบัติตามแนวทางนั้น

2.3 วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมั่นคงในสังคม

3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความแตกต่างกันของมนุษย์

3.1 วัฒนธรรมเป็นเครื่องหล่อหลอมบุคลิกภาพทางสังคมให้กับสมาชิก บุคคล เมื่ออยู่ในสังคมใดย่อมมีความคิด ความเชื่อ อุปนิสัยใจคอ และการปฏิบัติตัวในสังคมเหมือนกันจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น

3.2 วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเหมือนกัน และความแตกต่างกันของแต่ละสังคม เนื่องจากแต่ละสังคมย่อมมีแนววัฒนธรรมบางอย่างที่เหมือนหรือต่างจากสังคมอื่นได้

ณรงค์ เส็งประชา (2528 : 49) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมช่วยเหนี่ยวรั้งสมาชิกในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ ชาติที่มีวัฒนธรรมสูง ย่อมได้รับการยกย่องและเป็นหลักประกันความมั่นคงของชาติ

3. เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

4. ช่วยให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง เป็นปัจจัยให้ชาติต่าง ๆ มีความเข้าใจที่ดีต่อกันและช่วยเหลือกัน

จรูญ สุภาพ (2526 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรม สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก ไม่เพียงแต่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์เท่านั้น แต่ยังทำให้มนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันด้วย

เฌอมาลย์ ราชภัณฑารักษ์ (ม.ป.ป. : 48) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรม สรุปได้ว่า วัฒนธรรมมีความจำเป็นต่อความต้องการของชีวิตมนุษย์ 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการที่เป็นปัจจัยสี่ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการทางร่างกาย ได้แก่ วิธีการหาอาหาร วิธีการประกอบอาหาร วิธีการปลูกสร้างบ้านเรือน วิธีทำเครื่องนุ่งห่มและวิธีบำบัดรักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจ ความต้องการความรักความอบอุ่น ความมั่นคงทางจิตใจ ความบันเทิงใจ ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการทางจิตใจก็คือ ศาสนา ความเชื่อ การละเล่น รื่นเริงต่าง ๆ

Prince of Songkla University Pattani Campus

3. ความต้องการทางสังคม ความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ส่วนของวัฒนธรรมที่สนองความต้องการด้านนี้ก็คือ กฎข้อบังคับความประพฤติระหว่างบุคคล รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ทำให้กลุ่มดำเนินไปอย่างราบรื่น

จากทรรศนะของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสิ่งควบคุมการปฏิบัติของคนในสังคมให้ดำเนินชีวิตตามแบบแผนและช่วยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการผสมผสานทางวัฒนธรรม

2.2.1 ความหมายการผสมผสานทางวัฒนธรรม

อเมย์ อี วัตสัน (Emey E. Watson. 1970 : 159) ได้ให้ความหมายของการผสมผสาน (Integration) ไว้ว่า การผสมผสานเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีแนวโน้มในการที่จะประสานและรวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันและแตกต่างกันให้เป็นอันเดียวกัน ไม่ว่าหน่วยต่าง ๆ เหล่านั้นจะเป็นบุคลิกภาพบุคคลกลุ่มต่าง ๆ หรือการรวมกันทางสังคมที่ใหญ่กว่ากัน

เกรซ แอล. คอยล์ (อ้างถึงในทิพดี นิมิตรพงศ์ธร, 2547 : 20) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม หมายถึง การรวมสิ่งต่าง ๆ เข้ามาเป็นสิ่งเดียวที่มีคุณสมบัติแตกต่างไปจากส่วนที่รวมของหน่วยย่อย เช่น การรวมตัวกันของเผ่าต่าง ๆ หรือการรวมรัฐต่าง ๆ เข้าเป็นชาติหนึ่ง ๆ หรือการกลืนกลายอย่างสมบูรณ์เต็มที่ของหน่วยวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะผลิตวัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกันจากการปรับตัวเข้าหากันและกันของลักษณะต่าง ๆ

รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ (2530 : 31) ได้กล่าวถึงความหมายของการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การที่บุคคลรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมต่างสังคมกระทบกันหรือเมื่อสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อเกี่ยวข้องกับสมาชิกของอีกวัฒนธรรมหนึ่งมาเป็นเวลานานแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปอย่างช้าหรือเร็วเพียงใด ขึ้นอยู่กับการผสมผสานของวัฒนธรรมทั้งสองว่าจะมีมากน้อยหรือมีความรุนแรงเพียงใด

กาญจนา แดงมณี (2541 : 19-20) ได้ให้ความหมายของการผสมผสานไว้ว่า การผสมผสานหมายถึง การรวมหน่วยที่แยกกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่รวมใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากผลรวม ซึ่งเกิดจากการบวกสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มคนซึ่งมีความสามัคคีร่วมมือกันเป็นอย่างดี เรียกว่า มีการบูรณาการรวมหน่วยสูง ย่อมทำงานได้ผลรวมทั้งหมด

Payap University Songkla Campus

มากกว่าผลรวมของผลงานที่สมาชิกแต่ละคนแยกกันทำ หรือการรวมเผ่ากันของชนเผ่าต่าง ๆ หรือชนชาติต่าง ๆ เข้าเป็นประชาชาติเดียวกัน ย่อมเกิดพลังซึ่งยิ่งใหญ่กว่าที่แสดงออกตามตัวเลขของจำนวนประชากรที่มารวมกัน ดังนั้นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจากการผสมกลมกลืนของชนเหล่านี้จะมีคุณลักษณะใหม่เป็นของตนเองขึ้นมา และส่วนของวัฒนธรรมใหม่นี้จะมีความแนบชิดเข้าด้วยกันทั้งนี้ต่างกับการเอาวัฒนธรรมรวมกันอย่างธรรมดา

จากความหมายที่นักวิชาการได้ให้ไว้ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การที่กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมต่างกันมาอยู่ร่วมกันหรือติดต่อใกล้ชิดกัน จนฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ของตนเองมาปฏิบัติทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนวัฒนธรรมเดิมเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่มีการผสมผสานกัน

2.2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

ณรงค์ เส็งประชา (2539 : 84) ได้กล่าวถึงปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน
4. ระบบชนชั้น
5. ทัศนคติและค่านิยม
6. การเล็งเห็นความจำเป็น
7. นโยบายของผู้นำในสังคม
8. ระดับความรู้และเทคโนโลยี
9. ความล้าหลังทางวัฒนธรรม
10. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
11. ปัจจัยทางอุดมการณ์

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร และคณะ (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมสรุปได้ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านศาสนา อิทธิพลของศาสนาทุกศาสนาทำให้ประชาชนมีโลกทัศน์ที่แคบในแง่ของการเชื่อถือว่าศาสนาของตนเองเป็นศาสนาที่ดีดูถูกศาสนาอื่นๆนำเอาเรื่องศาสนามาเป็นข้อกำหนดแบ่งแยกความเป็นมนุษย์ชาติ กล่าวคือ มีความคิดว่าคนที่ไม่นับถือศาสนาเดียวกันมิใช่

Prince of Songkla University Pattani Campus

พวกเดียวกันจึงขาดความร่วมมือขาดความเข้าใจก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งทางสังคม แต่โดยข้อเท็จจริงทางราชการได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่าง ๆ แก่ทุก ๆ ศาสนา

2. ปัจจัยด้านการศึกษา การศึกษาที่ไม่สูงเท่าที่ควรทำให้เกิดปัญหาในด้านความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ความด้อยทางเศรษฐกิจ ที่มาจากสาเหตุต่างๆ เช่น ปัญหาทางการเมือง การเพิ่มประชากร การสูญเสียแรงงานระดับสูงให้กับภาคอื่น ๆ มีแต่แรงงานระดับต่ำในท้องถิ่น-ภาคใต้ เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านการเมือง ขึ้นอยู่กับนโยบายที่รัดกุมซึ่งกำหนดโดยคำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และการให้ความร่วมมืออย่างจริงจังของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายด้วยการทำงานอย่างเสียสละ ปัญหาต่าง ๆ จึงจะลดลงได้

5. ปัจจัยด้านการพัฒนาสังคม การพัฒนาสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเรื่องที่รัฐบาลควรให้การสนับสนุนเป็นอย่างมาก เพราะสภาพทางภูมิภาคห่างไกลจากเมืองหลวง และอยู่ใกล้กับประเทศมาเลเซียที่สภาพวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันดังนั้นปัจจัยที่สามารถดึงจิตใจของประชาชนให้กลับมาได้คือการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น เช่น การพัฒนาด้านการศึกษา เศรษฐกิจ เป็นต้น

โรบิน เอ็ม วิลเลี่ยม จูเนียร์ (Robin M. Williams, Jr. 1960 : P 547) ได้กล่าวถึงปัจจัย 5 ประการ ที่ทำให้การยึดเหนี่ยวและรักษาระเบียบแบบแผนในสังคม อันก่อให้เกิดการผสมผสานกัน คือ

1. ความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน เพื่อการบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของบุคคล

2. ความรู้สึกว่าถูกบังคับจากภายนอก จะเป็นตัวลดศักยภาพของขอบเขตภายในสังคม ซึ่งได้แยกออกเป็นกลุ่ม ๆ และมีแนวโน้มจะสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวขึ้นมาในช่วงเวลาฉุกเฉิน

3. การมีเอกลักษณ์ที่ซ้อมกันอยู่และความเป็นสมาชิกภาพในหลาย ๆ กลุ่มจะเป็นตัวช่วยผสมผสานในการทำหน้าที่

4. ความเชื่อที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หรือหลักการขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้เป็นวิธีการทั่ว ๆ ไปสำหรับควบคุมสมาชิกในสังคม

5. การมีความสนใจหรือประโยชน์ร่วมกันเป็นพื้นฐานของความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของการทำหน้าที่ในสังคมที่ซับซ้อนในปัจจุบัน จะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างและเทคนิคของการกระทำ ซึ่งจะต้องร่วมมือพึ่งพาอาศัยกันและกัน และเป็นการขจัดความขัดแย้ง

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2524:132) ได้ศึกษาเรื่อง ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม พบว่า ประเพณีที่มีพิธีกรรมทางสังคมมาก จะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้มีการผสมผสานทางสังคมมากและปัจจัยที่ช่วยให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรม

Prince of Songkla University Pattani Campus

ทางสังคมของประเพณีต่าง ๆ โดยใช้ตัวแบบของการวิเคราะห์ 2 แนว คือ พฤติกรรมที่เกิดจากการกระตุ้นในทางบวกและทางลบ ผลการศึกษาปรากฏว่า การเข้าร่วมพิธีกรรมทั้งหมดเกิดจากความสมัครใจของบุคคลทั้งสิ้น

ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมสรุปได้ว่าปัจจัยการผสมผสานทางวัฒนธรรมมีดังนี้

1. ด้านศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันนำไปสู่การผสมผสานทางสังคม ถ้าหากระดับการผสมผสานทางสังคมสูงจะก่อให้เกิดการผสมกลมกลืนและสร้างความเป็นปึกแผ่นให้สังคมแต่ถ้าหากระดับการผสมผสานทางสังคมต่ำย่อมก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้น โดยเฉพาะสังคมชนบทมีการแบ่งแยกกลุ่มคนที่เป็นไทยพุทธและไทยมุสลิมกันอย่างชัดเจน

2. ด้านการเมืองการปกครอง การสร้างทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ระดับตำบล ระดับอำเภอ โดยให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของประชาชนโดยตรง เจ้าหน้าที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างจริงจัง ทำงานอย่างเสียสละ ยึดความเป็นธรรมเป็นหลัก เป็นมิตรกับประชาชนอย่างแท้จริง ไม่แสดงตนเป็นเจ้านายเหนือประชาชน ไม่ขัดขวางหรือขัดแย้งต่อหลักศาสนา ใช้อำนาจในทางที่ชอบที่ควร และให้ความสะดวกและการบริการแก่ประชาชนอย่างบริสุทธิ์ใจ

3. ด้านภูมิศาสตร์ ลักษณะของพื้นที่ที่เป็นแอ่งภูเขา และลักษณะของภูมิอากาศแบบป่าฝนเมืองร้อน ที่เหมาะแก่การประกอบอาชีพการเกษตร และเอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของประชาชน ทั้งการแยกกันอย่างชัดเจน หรือการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม

4. ด้านเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่และลักษณะของภูมิอากาศ อาชีพที่มีผู้ประกอบมากที่สุด ได้แก่ การทำสวนผลไม้ มะพร้าว และสวนยางพารา

5. ด้านการศึกษา การศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ

6. ด้านการพัฒนาสังคม เป็นการยกระดับมาตรฐานการเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสุขภาพอนามัย โดยทั่วไปชาวบ้านต้องการสันติ ต้องการความสงบ ดังนั้นการพัฒนาจำเป็นต้องมีกลวิธีในการพัฒนา โดยเน้นโครงการอย่างเร่งด่วน อาทิ โครงการปฏิรูปการผลิต โครงการพัฒนาที่ดิน เป็นต้น รัฐต้องระดมทรัพยากร แรงงาน และวางนโยบายที่ชัดเจน

ไพศิษฏ์ พงศ์ทองเมือง (2540 : 16) ได้ศึกษาเรื่อง การประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมมีดังนี้

Prince of Songkla University Pattani Campus

1. ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ทั้งสภาพทางภูมิประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ และภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพหลายอย่าง ทำให้มีการพึ่งพาอาศัยกันนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรม

2. ปัจจัยด้านการศึกษา การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบทำให้เยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเรียนรู้ ได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

3. ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครอง กรอบในการดำเนินชีวิตร่วมกันและเหมือนกันที่มาจากการกำหนดของนโยบายการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และระบบการบริหารราชการทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

4. ปัจจัยทางด้านการร่วมชาติพันธุ์ การร่วมใช้ชีวิตร่วมใช้วัฒนธรรมร่วมกัน บนผืนแผ่นดินเดียวกัน ในรูปแบบของความสัมพันธ์แบบคู่สมรส หรืออยู่ภายใต้กรอบวัฒนธรรมเดียวกัน ทำให้ความคิด ความรู้สึกที่เหมือนกัน ซึ่งนำไปสู่การผสมผสานทางวัฒนธรรม

5. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพ การร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพที่เหมือนกันของท้องถิ่นเดียวกัน เกิดความคิดร่วมในการสร้างความมั่นคงของอาชีพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความมั่นคงของชาติ ความคิดร่วมอาจจะในรูปแบบของการแก้ปัญหา การปรับปรุงพัฒนาการริเริ่มสร้างสรรค์อาชีพ จึงทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม

6.ปัจจัยทางด้านการใช้สาธารณูปโภคการใช้สาธารณูปโภคที่รัฐเอกชนและชุมชนจัดหาให้ร่วมกัน ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

7. ปัจจัยทางด้านความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ยุคของการสื่อสารที่ไร้ขอบเขต ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้เกิดเทคโนโลยี อุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับความสะดวกสะสบายในชีวิตประจำวันที่ต้องเรียนรู้ที่จะใช้ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยและการติดต่อถึงกันก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนในที่สุด

2.2.3 ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม

พัทยา สายหู (2533 : 101) ได้กล่าวถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม มีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเพิ่มเสริมสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นการผสมผสานสิ่งของจากต่างวัฒนธรรมที่รับมาให้เข้ากับวัฒนธรรมเก่าที่เคยใช้ในการดำรงชีวิตมานั้น ถ้าเป็นของใหม่ที่ไม่ตรงหรือไม่ขัดกับของเดิมที่มีอยู่แล้ว ก็นำเข้ามาเสริมเพิ่มจากรายการของวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ก่อนได้เลย ไม่ต้องผลักไสรายการ

Prince of Songkla University Pattani Campus

เก่าทิ้งไป เช่น การใช้รองเท้าแบบตะวันตกหรือแบบญี่ปุ่น มาเสริมการเดินเหินด้วยเท้าเปล่า การสวมหมวกแบบตะวันตก เป็นต้น

2. การแทนที่บางสิ่งที่มีอยู่ก่อน เป็นการรักเอาของหรือวิธีการใหม่บางอย่างจากวัฒนธรรมอื่น อาจตรงกับสิ่งที่คล้ายคลึงกันซึ่งมีอยู่แล้ว ใช้เสริมเพิ่มต่างหากไม่ได้ ถ้าจะใช้ก็ต้องแทนที่ของเก่าและสละของเก่าไป เช่น รถยนต์แทนเกวียน กระโปรงผู้หญิงแบบสากลแทนผ้านุ่ง กางเกงผู้ชายแบบสากลแทนโสร่ง เป็นต้น

3. การแปลงรูปแบบหรือความหมายหรือหน้าที่ประโยชน์ เป็นการเอาทั้งของใหม่และเก่าที่อาจจะพ้องหรือขัดกันมาผสมกันโดยไม่ต้องรับหรือทิ้งหรือเปลี่ยนโดยสิ้นเชิง เพียงแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบ ความหมาย หน้าที่ประโยชน์ เช่น ผู้หญิงไทยใส่เสื้อมีแขนและระบายลูกไม้แบบฝรั่ง นุ่งผ้าถุงผ้าซิ่นมีเชิงยกดอกแบบไทย ขุนนางไทยนุ่งผ้าม่วงจูงกระเบนสวมเสื้อนอกคอปีดขัดกระดุม 5 เม็ด ดัดแปลงรสชาติอาหารเดิมให้มีรสชาติที่ผิดไปจากเดิมตรงกับรสชาติที่ต้องการ เป็นต้น

จำนง อภิวัฒนสิทธิ์ และคณะ (ม.ป.ป. : 25) ได้กล่าวถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม สรุปได้ว่า บุคคลหรือกลุ่มคนยอมรับวัฒนธรรมอื่นซึ่งมิใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองเป็นแบบกระบวนการสองทาง คือ เพื่อกลุ่มหนึ่งถ่ายทอดให้อีกกลุ่มหนึ่ง ในขณะเดียวกันก็อาจรับวัฒนธรรมของกลุ่มตนถ่ายทอดมาด้วยก็ได้ และการผสมผสานทางวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นในภาวะที่มีความสอดคล้อง ซึ่งเป็นจุดที่เกิดความพอดีและสมดุลกัน ส่วนความช้าหรือความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับการผสมผสานทางวัฒนธรรมนั่นเองว่าจะมีระดับ มีความรุนแรงของการผสมผสานมากน้อยเพียงใด ถ้าหากวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองสามารถจะต่อต้านหรือผลักดันให้ต่างวัฒนธรรมไม่ให้แทรกซึมเร็วหรือมากเกินไป การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ก็จะช้าลง แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าวัฒนธรรมดั้งเดิมไม่เข้มแข็งเพียงพอที่จะผลักดันวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมอื่นนั้นได้ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นการผสมผสานของวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นยากหรือง่ายก็ขึ้นอยู่กับว่าวัฒนธรรมทั้งสองนั้นมีความคล้ายคลึงกันมากน้อยอย่างใด ถ้าหากมีความคล้ายคลึงมาก การผสมผสานกับวัฒนธรรมก็จะเกิดขึ้นได้อย่างง่านดาย และในทางกลับกัน ถ้าหากมีความคล้ายคลึงน้อย การผสมผสานทางวัฒนธรรมก็จะมีความยากขึ้นไปอีก และนอกเหนือจากความคล้ายคลึงของวัฒนธรรมแล้ว ยังขึ้นอยู่กับการฝังแน่นของทัศนคติ ความเชื่อเดิมและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสังคมด้วย

ไพศิษฏ์ พงศ์ทองเมือง (2540 : 15) ได้ศึกษาเรื่อง การประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเกาะสาหร่ายอำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล จากผลการศึกษาปรากฏว่า ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมมี 5 ด้าน คือ

Prince of Songkla University Pattani Campus

1. ด้านการบริโภคอาหาร มีลักษณะการผสมผสานกันทั้งลักษณะการประกอบอาหารเวลาการบริโภคลักษณะการบริโภคความเชื่อเกี่ยวกับการบริโภคอาหารคาวอาหารหวานมีความคล้ายคลึงกัน

2. ด้านการแต่งกาย มีลักษณะการผสมผสานกันทั้งในยามปกติ ในโอกาสพิเศษมีลักษณะการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งเครื่องแต่งกายและความเชื่อเกี่ยวกับการแต่งกาย

3. ด้านที่อยู่อาศัย มีลักษณะการผสมผสานกัน ทั้งลักษณะที่ตั้งของที่อยู่อาศัยรูปแบบของที่อยู่อาศัยวัสดุที่ใช้มีลักษณะการผสมผสานกันและความเชื่อเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยมีลักษณะที่เหมือนกัน

4. ด้านการรักษาโรค มีลักษณะการผสมผสานกันทั้งแบบการรักษาโรค ตามแผนโบราณที่ใช้ยาในการรักษาโรค วิธีการรักษาและความเชื่อในการรักษาทั้งโรคกระดูกโรคสตรีและโรคอื่น ๆ ร่วมทั้งการรักษาโรคแผนปัจจุบัน ทั้งในแง่ของยา วิธีการรักษา

5. ด้านการละเล่น มีลักษณะการผสมผสานกันนิยมการละเล่นด้วยกันทั้งการละเล่นพื้นเมือง โอกาสที่จัดการละเล่น ความเชื่อเกี่ยวกับการละเล่น รวมทั้งการละเล่นของเด็ก

กล่าวโดยสรุป ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนเองหรือการยืมวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นมาใช้ร่วมกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ไพศิษฏ์ พงศ์ทองเมือง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีน ในเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสมประสานทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยเชื้อสายจีนในเกราะสาหร่าย มี 7 ประการได้แก่ ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางด้านการศึกษา ปัจจัยทางด้านการเมืองเมืองการปกครอง ปัจจัยทางด้านการ่วมชาติพันธุ์ ปัจจัยทางด้านอาชีพ ปัจจัยทางด้านการใช้สาธารณูปโภค และปัจจัยทางด้านความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่วนลักษณะการประสมประสานทางวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ด้านการบริโภค ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการรักษาโรคและด้านการละเล่น

กาญจนา แดงมณี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาความขัดแย้งและการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม ในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมในอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลามีความขัดแย้งทางด้านค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ประเพณีการแต่งกาย ประเพณีการกิน เป็นด้านความเชื่อและศาสนา เช่น พิธีฌาปนกิจศพ การปฏิบัติกิจในศาสนสถาน เป็นต้น ด้านการเมืองและการปกครอง เช่น ความขัดแย้งระหว่างข้าราชการกับประชาชน ความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม ด้านภาษาและการศึกษาซึ่งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมใช้ภาษาพูดที่แตกต่างกัน ด้านการศึกษาการไม่ยอมรับการจัดการศึกษาของรัฐที่เน้นการใช้ภาษาเป็นภาษาหลักในด้านการเรียนการสอน ส่วนการผสมผสานพบว่า มีการผสมผสานทางด้านค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีในบางเรื่อง เช่น การแต่งกาย การกิน การจัดกิจกรรมทางประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและประเพณีในรอบปี ด้านความเชื่อและศาสนา เช่น ความเชื่อ เรื่องไสยศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ ด้านการเมืองการปกครองชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมมีความร่วมมือร่วมแรงกันพัฒนาบ้านเมือง และร่วมกันทำกิจกรรมที่ทางรัฐจัดให้ เช่น การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน การเป็นอาสาสมัครไทยอาสาป้องกันชาติ เป็นต้น ด้านภาษาและการศึกษาของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจะนิยมใช้ภาษาถิ่นใต้ในการติดต่อสื่อสาร ส่วนด้านการศึกษาปรากฏว่าทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในปัจจุบันนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่รัฐจัดให้ในระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาและ อุดมศึกษา อันเป็นพื้นฐานในการผสมผสาน และการสร้างความเข้าใจการยอมรับวัฒนธรรมของกันและกันก่อให้เกิดความสงบสุขและการอยู่กันระหว่างกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มนี้อย่างสันติสุขตลอดไป

อาดีช วารีกูล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มี 6 ประการ คือ ปัจจัยด้านภูมิประเทศ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญทางวิชาการ

ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยพุทธ กับชาวไทยมุสลิม บ้านนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มี 6 ประการ คือ ด้านการกิน ด้านการใช้ถ้อยคำและชื่อเฉพาะ ด้านการแต่งกาย ด้านอาชีพ ด้านความเชื่อ ด้านประเพณี

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ศึกษา

ก่อนที่จะศึกษาการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยมุสลิมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รูปแบบวิถีชีวิตของอำเภอเมืองปัตตานี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในบทต่อไป

สำนักงานอำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี (2549 : 1-25) ได้กล่าวถึงอำเภอเมืองปัตตานีในด้านประวัติความเป็นมา สภาพทั่วไป การบริหารราชการ สภาพเศรษฐกิจ การศึกษา การสาธารณสุข แหล่งท่องเที่ยว ศาสนา ประเพณี การแสดงพื้นบ้านและอาหารประจำท้องถิ่นที่สำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 ประวัติความเป็นมา

ชื่อ "ปัตตานี" เริ่มปรากฏในประวัติศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2023 ในฐานะเป็นอาณาจักรอิสระแห่งหนึ่ง อาณาจักรปัตตานีสมัยนั้น หมายถึงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ในปัจจุบัน แต่เดิมเมืองหลวงของปัตตานีอยู่ที่เมืองโกตามะห์หลีกัย (สันนิษฐานว่าอยู่บริเวณที่ใดที่หนึ่งในเขตจังหวัดปัตตานีปัจจุบัน) ต่อมา พยาตู อันตารา กษัตริย์องค์ที่ 2 แห่งราชวงศ์ปัตตานี ซึ่งวันหนึ่งได้เสด็จประพาสป่ามาถึงบริเวณชายหาดแห่งหนึ่ง ทรงเห็นบริเวณพื้นที่แห่งนี้มีชัยภูมิที่เหมาะสมเหมาะที่จะสร้างเมืองหลวงใหม่ขึ้นจึงโปรดให้ย้ายเมืองหลวงจากโกตามะห์ลีกัยมาตั้งอยู่ที่แห่งใหม่นี้ แล้วให้ชื่อเมืองนี้ว่า ปตา-อินี (เป็นคำภาษามาเลย์ แปลว่า หาดทรายนี้) ต่อมาเพี้ยนเป็น ปะ-ตานี หรือตานี บางทีชาวท้องถิ่นเรียกว่า ตานี และเป็นปัตตานีในที่สุด เมืองปัตตานีที่พยาตู อันตาราสร้างขึ้นนี้ปัจจุบันอยู่ในท้องที่ระหว่างเขตตำบลบานากับตำบลตันหยงลุโละ อยู่ในอำเภอเมืองปัตตานี ห่างจากตัวเมืองปัจจุบันประมาณ 7 กิโลเมตร ตามเส้นทางสาย ปัตตานี-นราธิวาส บริเวณนี้ยังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงถึงการตั้งหลักแหล่งของชุมชนที่อยู่อาศัยสมัยอยุธยา คือเศษเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องกระเบื้องกระจายอยู่ทั่วไป ตลอดจนได้พบศาสนาสถานและโบราณสถานสมัยอยุธยาตอนปลาย คือมัสยิดกรือเซะ ซึ่งสันนิษฐานว่า สร้างมาก่อน พ.ศ. 2328 นอกจากนี้ยังได้พบซากกำแพงเมืองโบราณในบริเวณนี้ด้วย

เมืองปัตตานีมีกษัตริย์สืบเนื่องต่อมา และกษัตริย์ที่เป็นหญิงก็มีอยู่หลายพระองค์จนถึงปี พ.ศ. 2116 ราชวงศ์ปัตตานีไม่มีเชื้อพระวงศ์ที่จะสืบราชบัลลังค์ต่อ ชาวปัตตานีได้แสวงหาผู้จะสืบราชบัลลังก์ต่อไป ในที่สุดก็ได้ ราชามากัล ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากกษัตริย์กลันตันแห่งมลายูมาเป็นกษัตริย์ปัตตานีและถือว่าเป็นราชวงศ์กลันตันปกครองปัตตานี ราชวงศ์นี้ปกครองมาจนถึง พ.ศ. 2272 ก็สิ้นสุดการปกครองแบบกษัตริย์ ระยะต่อมาปัตตานีประสบความวุ่นวายทางการเมือง

Prince of Songkla University Pattani Campus

เป็นเวลานานมีการแย่งชิงอำนาจระหว่างข้าราชการผู้ใหญ่หลายฝ่าย ในช่วงนี้ปัตตานีเริ่มอยู่ภายใต้การปกครองของไทย (ตรงกับสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา) แต่เมื่อไทยเสียกรุงแก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 ปัตตานีก็เป็นอิสระมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปัตตานีได้เป็นของไทยในฐานะเมืองประเทศราช โดยโปรดให้ตั้งเชื้อสายเจ้าเมืองปัตตานีเดิมเป็น พระยาปัตตานี เรียก ราชาปัตตานี มีหน้าที่ดูแลเมืองปัตตานีและอยู่ในความดูแลของเมืองสงขลา โดยแบ่งพื้นที่ของปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมืองเล็ก ๆ เรียกว่า "บริเวณ 7 หัวเมือง" มีเมืองต่าง ๆ ดังนี้ เมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองหนองจิก เมืองสายบุรี เมืองยะลา เมืองรามัน และเมืองระแงะ โดยให้ในแต่ละหัวเมืองอยู่ในความรับผิดชอบของพระยาเมืองหรือเจ้าเมือง ซึ่งแต่งตั้งจากชาวท้องถิ่นที่เป็นเชื้อสายเจ้านายเก่า โดยอยู่ภายใต้การกำกับของสงขลาอีกที่หนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2449 ทรงโปรดฯ ให้รวมบริเวณ 7 หัวเมือง ขึ้นเป็นมณฑลเทศาภิบาลและยุบเมืองเล็กๆ เสีย 3 เมือง คงเหลือเพียง 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองสายบุรี(ภายหลังยุบเป็นอำเภอสายบุรี) เมืองยะลา เมืองนราธิวาส

สำหรับที่ตั้งตัวเมืองปัตตานีในเวลาต่อมาได้ย้ายจากที่เดิม ซึ่งอยู่ตำบลบานามาตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำปัตตานี เมื่อ พ.ศ. 2388 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 3 คือ บริเวณตำบลอาเนาะรู และตำบลจะบังติกอในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2440 (สมัยราชกาลที่ 5) ศูนย์การปกครองเมืองสมัยที่เป็นกองบัญชาการเมืองปกครองบริเวณเจ็ดหัวเมืองชายแดนภาคใต้ ได้มาตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำปัตตานี คือที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดในขณะนี้ซึ่งอยู่ในเขตตำบลสะบารังดังนั้นตัวเมืองปัตตานีในปัจจุบันจึงอยู่สองฝั่งของแม่น้ำปัตตานี คือ บริเวณตำบลสะบารัง ตำบลอาเนาะรูและตำบลจะบังติกอ

เมืองปัตตานีที่พยาตู อันตารา สร้างขึ้นปัจจุบันอยู่ในท้องที่ระหว่างเขตตำบลบานากับตำบลตันหยงอุโละ อยู่ในอำเภอเมืองปัตตานี ห่างจากตัวเมืองปัจจุบันประมาณ 7 กิโลเมตร ตามเส้นทางสาย ปัตตานี-นราธิวาส

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.3.2 สภาพทั่วไป

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเมืองปัตตานีเป็น 1 ใน 12 อำเภอ ของจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่ประมาณ 96,869 ตารางกิโลเมตร หรือ 60,524 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี

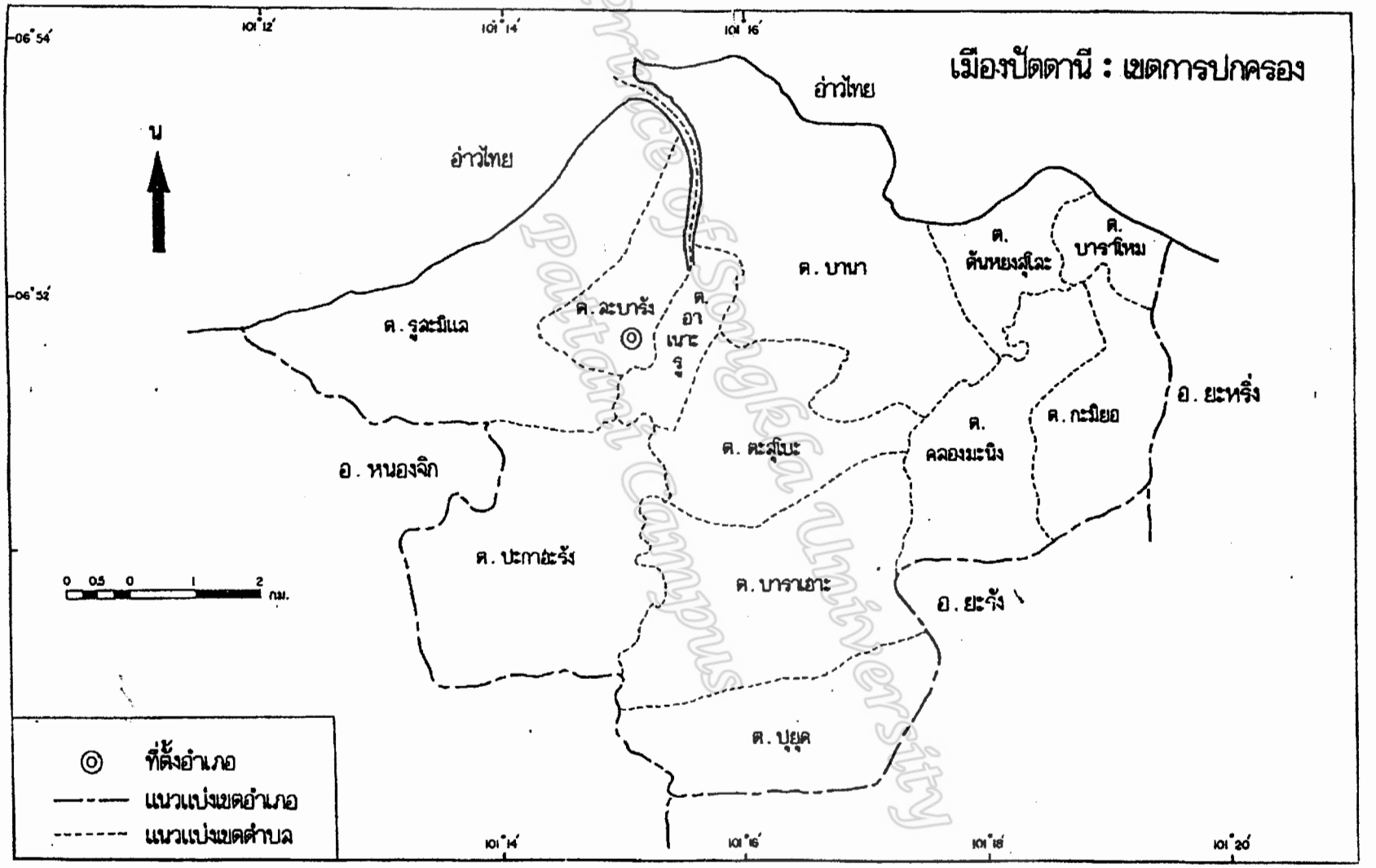
การปกครอง

อำเภอเมืองปัตตานีได้แบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 66 หมู่บ้าน และอีก 3 เทศบาล และมีองค์การบริหารส่วนตำบล 10 แห่ง ดังข้อมูลต่อไปนี้

ลำดับที่	ตำบล	หมู่บ้าน	ชุมชน	หมายเหตุ
1.	สะบารัง	-	10	เขตเทศบาล
2.	อาเนาะรู	-	3	เขตเทศบาล
3.	จะบังติกอ	-	4	เขตเทศบาล
4.	รูสะมิแล	6	-	
5.	บานา	11	-	
6.	ตันหยงลุโละ	3	-	
7.	บาราโหม	3	-	
8.	กะมิยอ	7	-	
9.	คลองมานิง	4	-	
10.	ตะลุโบะ	9	-	
11.	บาราเฮาะ	8	-	
12.	ปุยุด	7	-	
13.	ปะกาฮะรัง	8	-	

ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอเมืองปัตตานี (2549 : 3)

Prince of Songkla University Pattani Campus

Prince of Songkla University Pattani Campus

ประชากร

อำเภอเมืองปัตตานีมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติศาสนาโดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 121,538 คน แยกเป็นชาย 59,718 คน หญิง 61,820 คน สามารถแยกเป็นรายตำบลดังนี้

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนประชากร		รวม	จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง		
1.	สะบารัง	13,664	13,833	27,497	6,756
2.	อาเนาะรู	5,780	6,077	11,857	4,105
3.	จะบังติกอ	3,684	4,036	7,720	2,062
4.	รูสะมิแล	7,767	8,400	1,6167	6,686
5.	บานา	9,076	9,202	1,8278	5,989
6.	ตันหยงลุโละ	3,015	3,084	6,099	972
7.	บาราโหม	1,381	1,405	2,786	476
8.	กะมิยอ	2,120	2,124	4,244	566
9.	คลองมานิง	1,442	1,513	2,955	454
10.	ตะลุโบะ	3,095	3,156	6,251	1,510
11.	บาราเฮาะ	3,289	3,421	6,710	1,326
12.	ปุยุด	3,096	3,170	6,266	1,253
13.	ปะกาฮะรัง	2,309	2,399	4,708	843
รวม		59,718	61,820	121,538	32,998

ที่มา : บรรยายสรุปอำเภอเมืองปัตตานี (2549 : 3)

สภาพภูมิประเทศ

อำเภอเมืองปัตตานีมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม และชายทะเล มีแม่น้ำ 1 สาย คือ แม่น้ำปัตตานี

สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะของภูมิอากาศเป็นแบบมรสุม มี 2 ฤดู คือ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ สิงหาคม – มกราคม

Prince of Songkla University Pattani Campus

โครงสร้างพื้นฐาน

1. ไฟฟ้า มีที่ทำการไฟฟ้า 1 แห่ง มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 28,363 ราย มีไฟฟ้า 9,899 หลังคาเรือน ไม่มีไฟฟ้า 236 หลังคาเรือน

2. ประปา มีใช้ 10,171 หลังคาเรือน เป็นประปาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประปาหมู่บ้าน จำนวน 28 แห่ง

3. โทรศัพท์ จำนวนหมายเลขโทรศัพท์ 12,213 เลขหมาย จำนวนครัวเรือนที่ใช้ 11,683 ครัวเรือน

4. การคมนาคม ถนนลาดยาง 9 สาย ถนนลูกรัง/ดิน 53 สาย

5. การสื่อสารและการคมนาคม สถานีวิทยุ 3 แห่ง ไปรษณีย์โทรเลข 2 แห่ง

6. แหล่งน้ำ

อำเภอเมืองปัตตานีมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีพของประชากร คือ แม่น้ำปัตตานี มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรี บริเวณรอยต่อเขตแดนประเทศไทย-มาเลเซีย ในเขตอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไหลจากทางทิศใต้ไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอเบตง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา กิ่งอำเภอกรงปินัง อำเภอเมืองยะลา ผ่านอำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก มีความยาวประมาณ 210 กิโลเมตร พื้นที่ลุ่มน้ำ 4,979 ตารางกิโลเมตร มีน้ำไหลตลอดปี เป็นแม่น้ำสายสำคัญ ใช้ประโยชน์ในการอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม เกษตรกรรม ผลิตกระแสไฟฟ้า และใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ตอนบนของแม่น้ำได้มีการสร้างเขื่อนบางลางที่อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา ความจุน้ำ 1,400 ล้านลูกบาศก์เมตร ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 200 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมง

Prince of Songkla University Pattani Campus

3.3.3 การบริหารราชการ

หน่วยงานในสังกัดอำเภอเมืองปัตตานี ประกอบด้วย ที่ทำการปกครองอำเภอ เกษตรอำเภอ สัสดีอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ประมงอำเภอ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานบริหารราชการประจำตำบล

3.3.4 สภาพเศรษฐกิจ

การเกษตรกรรม

อำเภอเมืองปัตตานีมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 32,000 ไร่ สภาพการผลิตการเพาะปลูกพืชที่สำคัญ แยกได้ดังนี้

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจ	พืชที่ปลูก(ไร่)
1.	ข้าว	16,215
2.	มะพร้าว	4,672
3.	ลองกอง	212
4.	ทุเรียน	117
5.	เงาะ	100
6.	ส้มโอ	90
7.	กล้วยน้ำว้า	220
8.	มะละกอ	119
9.	ผลไม้ (อื่นๆ)	122
10.	พืชไร่	540
11.	พืชผัก	981

Prince of Songkla University Pattani Campus

ด้านการประมง

(1) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด 470 ราย น้ำกร่อย 954 ราย

(2) เลี้ยงหอยในอ่าวปัตตานี มี 187 ราย สมาชิก 2,463 คน

(3) ประมงทะเล ซึ่งมีเรือที่รับอนุญาต 872 ลำ เรือพื้นบ้านชายฝั่ง 452 ลำ รวม 1,314 ลำ

การอุตสาหกรรม

มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตดำเนินการและประกอบการจำนวน 256 แห่ง

ด้านป่าไม้

โรงงานแปรรูปไม้ประกอบตัวถังรถ	1	แห่ง
โรงค้าสิ่งประดิษฐ์	3	แห่ง
โรงค้าไม้แปรรูป	13	แห่ง

โรงงานแปรรูปไม้ยางพารา	2	แห่ง
โรงงานแปรรูปไม้ด้วยเครื่องจักรเพื่อประดิษฐ์กรรม	4	แห่ง

การพาณิชย์

มีสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 16 แห่ง ธนาคาร จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกรุงไทย จำกัด (2 แห่ง) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารกสิกรไทยจำกัด ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (2 แห่ง) ธนาคาร ทหารไทย จำกัด ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ จำกัด ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (2 แห่ง)

มีสหกรณ์ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเมืองปัตตานี จำกัด สหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจปัตตานี จำกัด สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลปัตตานี จำกัด สหกรณ์รถยนต์โดยสารปัตตานี จำกัด สหกรณ์รถยนต์โดยสารรอบเมืองปัตตานี จำกัด สหกรณ์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำกัด

3.3.5 การสาธารณสุข

อำเภอเมืองปัตตานี มีสถานบริการสาธารณสุขรองรับการบริการประชาชนในเขตอำเภอเมืองปัตตานี คือโรงพยาบาลปัตตานี (โรงพยาบาลทั่วไปขนาด 350 เตียง) จำนวน 1 แห่ง เป็นสถานพยาบาลหน่วยคู่สัญญาหลัก และศูนย์สุขภาพชุมชนในและนอกเขตเทศบาล รวมทั้งศูนย์สุขภาพชุมชนในฝ่ายเวชกรรมโรงพยาบาลปัตตานี รวม 13 แห่ง เป็นหน่วยบริการปฐมภูมิในเครือข่าย

บุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขในโรงพยาบาลปัตตานี ได้แก่ แพทย์ 28 คน ทันตแพทย์ 5 คน เภสัชกร 15 คน พยาบาลวิชาชีพ 216 คน พยาบาลเทคนิค/เจ้าหน้าที่พยาบาล 80 คน

3.3.6 การศึกษา

จากการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดปัตตานีเป็น 2 เขต พื้นที่อำเภอเมืองปัตตานีอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขตที่ 1

Prince of Songkla University Pattani Campus

ตารางจำนวนสถานศึกษา

ประเภท	สถานศึกษา(โรง)	รวม
1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม-มัธยม)	30	30
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (จดทะเบียน)	9	9
3. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (ไม่ได้จดทะเบียน) อย่างเดียว	3	3
รวม	42	42

ตารางจำนวนสถานศึกษา

ประเภท	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน	รวม
1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม-มัธยม)	719	17,407	18,126
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (จดทะเบียน)	252	6,687	6,939
3. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (ไม่ได้จดทะเบียน) อย่างเดียว	36	420	456
รวม	1,007	24,514	25,521

Prince of Songkla University Pattani Campus

3.3.7 แหล่งท่องเที่ยว

อำเภอเมืองปัตตานีมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่สำคัญ คือ มัสยิดกรือเซะ บ่อน้ำฮังตูวะฮ์ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว วังจะบังติกอ

มัสยิดกรือเซะ

มัสยิดกรือเซะ เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่ง เชื่อว่าสร้างในสมัย สุลต่านมูซัฟฟาร์ ซาห์ ตามคำแนะนำของชัยคซอฟียุดดิน ผู้รู้ศาสนาอิสลามในสมัยนั้น พระองค์จึงทรงรับสั่งให้สร้างมัสยิดขึ้น 2 แห่ง คือในตัวเมือง 1 แห่ง และที่ท่าเรืออีก 1 แห่ง มัสยิดในตัวเมืองในสมัยนั้นเรียกว่า "มัสยิดปีนตู เกิรบัง" (มัสยิดประตูเมือง) ชื่อนี้เรียกตาม

รูปทรงของประตูมัสยิด ซึ่งมีลักษณะเป็นวงโค้งแหลมแบบโคธิคของชาวยุโรป และแบบสถาปัตยกรรมของชาวตะวันออกกลาง (คำว่า ปีตู แปลว่า ประตู กรือบัน แปลว่า ช่องประตูที่มีรูปโค้ง) สร้างบริเวณหน้าพระลานคือ มัสยิดกรือเซะในปัจจุบัน อีกหลังหนึ่งสร้างที่ท่าเรือปัจจุบันคือ มัสยิดดาโต๊ะ ตั้งอยู่ที่แหลมโพธิ์หรือที่แหลมฝั่งตรงข้ามกับเมืองปัตตานี เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มัสยิดดารุล – นาอีม เป็นมัสยิดที่มีความสำคัญต่อพ่อค้านักเดินเรือที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นอย่างมาก

มัสยิดกรือเซะ ตั้งอยู่บ้านกรือเซะ หมู่ที่ 2 ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 7 กิโลเมตร อยู่ติดกับถนนสายปัตตานี- นราธิวาส

มัสยิดกรือเซะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ขนาดกว้าง 15.10 เมตร ยาว 29.60 เมตร สูง 6.50 เมตร เสาทรงกลม เลียนแบบรูปลักษณะแบบเสาโคธิคของยุโรป ช่องประตูหน้าต่างมีทั้งแบบโค้งแหลมและโค้งมนแบบโคธิค โดมและหลังคายังก่อสร้างไม่เสร็จ อิฐที่ใช้ก่อสร้างมีลักษณะเป็นอิฐสมัยอยุธยา ตรงฐานมัสยิดมีอิฐรูปแบบคล้ายอิฐสมัยทวารวดีปะปนอยู่บ้าง

ประวัติศาสตร์การสร้างมัสยิดกรือเซะมีหลายกระแส หนังสือสยาเราะห์ปัตตานีของหะยีต่วนหะซัน กล่าวว่า สุลต่านลองยุนุสเป็นผู้สร้างประมาณปีฮิจเราะห์ 1142 ตรงกับพุทธศักราช 2265 สมัยอยุธยาตอนปลาย และว่าเหตุที่ก่อสร้างไม่เสร็จเนื่องจากเกิดสงครามแย่งชิงราชสมบัติระหว่างสุลต่านลองยุนุสกับระตูปะกาลันซึ่งเป็นพระอนุชาของพระองค์ หลังจากสุลต่านยุนุสสิ้นพระชนม์แล้ว ระตูปูยุดได้รับตำแหน่งสุลต่านเมืองปัตตานีคนต่อมาได้ย้ายศูนย์การปกครองเมืองปัตตานีไปตั้งอยู่ ณ บ้านปูยุด (ปัจจุบันอยู่ในเขตท้องที่ตำบลปูยุด อำเภอเมืองปัตตานี บริเวณที่ตั้งวังของระตูปูยุดยังคงปรากฏร่องรอยกำแพงอยู่จนบัดนี้) จึงไม่มีใครคิดสร้างมัสยิดกรือเซะต่อเติม ทิ้งไว้รกร้างจนเกิดเป็นตำนานเล่าสืบกันมา

ในปี พ.ศ. 2525 กรมศิลปากรได้ทำการบูรณะในวาระแห่งปีเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานครมีอายุครบ 200 ปี และในปี พ.ศ. 2542 กรมศิลปากรมีโครงการปรับปรุงบูรณะภายในให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ ส่วนภายนอกยังคงรักษาสภาพโบราณสถานเอาไว้เช่นเดิม (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้, 2542 : 141-142)

Prince of Songkla University Pattani Campus

มัสยิดกรือเซะ ตั้งอยู่บ้านกรือเซะ หมู่ที่ 2 ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 7 กิโลเมตร อยู่ติดกับถนนสายปัตตานี- นราธิวาส

Prince of Songkla University Pattani Campus

บ่อน้ำฮังตูวะห์

บ่อน้ำฮังตูวะห์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านกรือเซะ ตำบลตันหยงลุโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากมัสยิดกรือเซะไปทางตะวันออกเฉียงใต้เป็นระยะทางประมาณ 100 เมตร ริมทางหลวงหมายเลขที่ 42 ปัตตานี – นราธิวาส เรื่องราวเกี่ยวกับการขุดบ่อน้ำนี้ขึ้นมาอยู่ในช่วง ค.ศ. 1488 – 1511 ขณะนั้นสุลต่านมะหฺมูด ชาห์ เป็นกษัตริย์ปกครองมะลากา (สุลต่านองค์สุดท้ายก่อนที่มะละกาตกเป็นเมืองขึ้นของโปรตุเกส) และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับปัตตานี ด้วยเหตุที่เมืองทั้งสองในเวลานั้นเป็นเมืองท่าที่มีชื่อเสียงของเอเชียอาคเนย์

ครั้งหนึ่งสุลต่านมะหฺมูด ชาห์ ได้ส่งแม่ทัพมะละกาท่านหนึ่งนามว่า ฮัง ตูวะห์ (Hang Tuah) เดินทางไปยังอาณาจักรสยามเพื่อหาซื้อช้าง ระหว่างเดินทางเรือผ่านอ่าวปัตตานี ฮังตูวะห์ ได้แวะเข้าเยี่ยมเมืองหลวงปาตานี และได้บันทึกไว้ใน ฮิกายัต ฮังตูวะห์ (Hikayat Hang Tuah) ว่า “เมืองปาตานีมีกำแพงเมืองก่อสร้างไว้อย่างแข็งแรง ยากแก่การโจมตีให้แตกได้ ประตูเมืองมีหัวมังกรหันหน้าไป

ทางทิศตะวันออก หางมังกรอยู่ทางทิศตะวันตก" การเยือนปาตานีของ ฮังตูวะห์ ชาวเมืองได้ร่วมกันขุดบ่อน้ำให้ฮังตูวะห์ และบ่อน้ำดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ซึ่งเรียกว่า "บ่อน้ำฮังตูวะห์" ในอีกแง่มุมหนึ่งในการเยือนปัตตานีของ ฮังตูวะห์ เพราะเป็นความประสงค์ของสุลต่านมะละกาในเวลานั้นให้มาติดตามความเคลื่อนไหวของสยาม ที่มีอิทธิพลต่อหัวเมืองมลายูต่าง ๆ ในเวลานั้น ขณะที่ฮังตูวะฮ์พำนักอยู่ในเมืองปัตตานี จึงได้รับการดูแลความปลอดภัยเป็นพิเศษ แม้แต่บ่อน้ำก็ต้องขุดขึ้นเป็นการเฉพาะ เมื่อฮังตูวะเสร็จสิ้นภารกิจในเมืองปัตตานีและเดินทางกลับมะละกา บ่อน้ำดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า "บ่อฮังตูวะฮ์" นอกจากชื่อบ่อฮังตูวะห์แล้วประตูใหญ่ของพระราชวังปัตตานีซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับบ่อฮังตูวะห์ถูกเรียกขานว่า "ประตูชัยฮังตูวะห์" นับแต่นั้นมา (ลองแมนและอารีฟีน บินจิ, 2541 : 50)

บ่อน้ำฮังตูวะฮ์

Prince of Songkla University Pattani Campus